

Інформаційна довідка
щодо проектів законів України
«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»
щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового
мінімуму» (реєстр. № 13467 від 11.07.2025),
«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»
щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового
мінімуму» (реєстр. № 13467-1 від 21.07.2025)*

***Анотація.** В інформаційній довідці представлений аналіз проектів законів України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового мінімуму» (реєстр. № 13467 від 11.07.2025) та «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового мінімуму» (реєстр. № 13467-1 від 21.07.2025). Законопроектами пропонується запровадження базової (орудної) величини для розрахунку посадових окладів для суддів та інспекторів служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя.*

***Ключові слова:** посадовий оклад, прожитковий мінімум, базова (орудна) величина, судді, дисциплінарний інспектор, Вища рада правосуддя, служба дисциплінарних інспекторів.*

Вступ. Незалежність та недоторканність суддів гарантуються статтями 126 і 129 Конституції України, якими, зокрема, встановлено, що вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється, а суддя при здійсненні правосуддя керується верховенством права. Крім того, статтею 130 Конституції України встановлено, що держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. Відповідно, реалізація зазначених правових гарантій щодо здійснення правосуддя є передумовою належного виконання судом своїх конституційних функцій із забезпечення дії принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, утвердження і забезпечення яких є головним обов'язком держави (статті 8, 55 Конституції України).

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон) визначено умови виконання професійних обов'язків суддів та правові засоби, за допомогою яких забезпечується реалізація конституційних гарантій самостійності судів та незалежності суддів.

Відповідно до частини дев'ятої статті 150 Закону у складі Вищої ради правосуддя діє служба дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, яка утворюється та функціонує відповідно до Закону України «Про Вищу раду правосуддя».

Основна частина. Пропонованими проектами законів України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового мінімуму» (реєстр. № 13467 від 11.07.2025) та «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо створення передумов для підвищення розміру

прожиткового мінімуму» (реєстр. № 13467-1 від 21.07.2025) (далі – законопроекти) передбачається запровадження базової (орудної) величини для розрахунку посадових окладів для суддів та інспекторів служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя. Метою таких новел, як зазначено у пояснювальній записці до законопроекту № 13467, є «забезпечення якісного переформатування підходів до визначення розміру посадових окладів суддів і посадових осіб системи правосуддя на основі більш стабільної, обґрунтованої та прозорої розрахункової величини, що не пов'язана із соціальним стандартом прожиткового мінімуму. Запровадження базової (орудної) величини як розрахункового інструменту для визначення розмірів посадових окладів має на меті відв'язати розмір оплати праці працівників органів державної влади, зокрема судової системи, від прожиткового мінімуму, що за своїм призначенням є винятково соціальним стандартом».

Процес гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами передбачає розмежування між соціальними стандартами та умовними розрахунковими величинами, що є ключовим чинником для ефективної адаптації до вимог ЄС. Це означає, що соціальні стандарти, які визначають мінімальні рівні життя, мають бути чітко відокремлені від розрахункових показників, які використовуються для визначення розміру допомоги, субсидій, податків та інших фінансових зобов'язань. Такий підхід дозволяє уникнути ситуацій, коли зростання розрахункових величин призводить до зростання соціальних стандартів, і навпаки. Своєю чергою це забезпечує стабільнішу та передбачувану соціальну політику, зробить її прозорішою та зрозумілою для громадян.

Як уже зазначалося в попередніх матеріалах Дослідницької служби Верховної Ради України¹, конституційний принцип незалежності суддів означає, у тому числі, конституційно обумовлений імператив охорони матеріального забезпечення суддів від його скасування чи зниження досягнутого рівня без відповідної компенсації як гарантію недопущення впливу або втручання у здійснення правосуддя. Конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення судді як під час здійснення ним своїх повноважень (суддівська винагорода), так і в майбутньому у зв'язку з досягненням пенсійного віку (пенсія) чи внаслідок припинення повноважень і набуття статусу судді у відставці (щомісячне довічне грошове утримання).

Отже, слід констатувати, що законопроекти спрямовані на зміцнення інституційної незалежності судової влади шляхом запровадження чіткої, стабільної та передбачуваної моделі визначення посадових окладів.

Варто зазначити, що різниця між двома законопроектами полягає в тому, що в законопроекті № 13467-1 пропонується встановити базовий посадовий оклад суддів місцевого суду у розмірі 26 базових (орудних) величин, тоді як у законопроекті № 13467 – 18,2 базових (орудних) величин.

¹ Інформаційна довідка щодо забезпечення незалежності судової влади (у контексті переговорного розділу 23 «Судова влада та основоположні права»). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/inform_references-pravsud/76395.html

Висновки. Аналіз положень законопроектів свідчить про те, що запровадження базової (орудної) величини для розрахунку посадових окладів для суддів та інспекторів служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя спрямоване на забезпечення конституційного принципу незалежності судової влади.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*